



Crna Gora
Ministarstvo ekonomije
Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća

IZVJEŠTAJ
O REALIZACIJI AKCIONOG PLANA ZA SPROVOĐENJE
STRATEGIJE PODSTICANJA KONKURENTNOSTI NA MIKRO NIVOU 2011-2015,
ZA 2015. GODINU .

Sadržaj:

Uvod.....	2
1. Crna Gora i zemlje okruženja – konkurentnost 2012. -2013.....	3
2. Spoljnotrgovinska razmjena Crne Gore za period jan-okt.2012.god.....	5
3. Ostvareni rezultati realizacije Akcionog plana za 2012.god. Strategije za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou	6
3.1. Prioritet 1: Razvoj postojećih i kreiranje inovativnih industrija/kapaciteta.....	6
3.2. Prioritet 2: Jačanje izvoznih performansi preduzeća.....	7
3.3. Prioritet 3: Promocija crnogorskih potencijala.....	8
4. Ostvareni efekti realizacije Strategije za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou.....	9
5. Zaključci i preporuke.....	9

UVOD

Vlada Crne Gore je na sjednici održanoj 25. juna 2016. godine, donijela zaključak br. 08-1498 od 02.07.2015.god., kojim je **usvojila Akcioni plan za sprovođenje Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou 2011-2015, za 2015. godinu**. Sprovođenje Strategije za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou, koordinira i iz svojih nadležnosti realizuje Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća. Proces realizacije Strategije vezan je za ostvarivanje Okvirnog akcionog plana Strategije 2011-2015. kroz godišnje akcione planove. Na taj osnovi, Akcioni plan definiše aktivnosti koje su u funkciji ostvarivanja Strategijom utvrđenih zadataka, utemeljenih u tri osnovna prioriteta:

- Razvoj postojećih i kreiranje inovativnih industrija/kapaciteta;
- Jačanje izvoznih performansi preduzeća
- Promocija crnogorskih potencijala

Strategija razvoja MSP predstavlja krovni strateški dokumnet koji definiše sveobuhvatnu politiku MSP, dok Strategija konkurentnosti na mikro nivou operacionalizuje aktivnosti koje, u okviru podrške razvoju MSP, treba da svojim segmentiranim pristupom doprinese efikasnom poslovanju MSP na lokalnom i inostranom tržištu. Implementacijom ova dva strateška dokumenta obezbjeđuje se komplementarnost i u nekim segmentima i međuzavisnost u procesima podsticanja razvoja konkurentnosti MSP. U pojedinim segmentima, Strategija MSP ima fokus na okruženju MSP, posebno sa aspekta poboljšanje poslovnog ambijenta i smanjivanje administrativnih barijera, boljem pristupu finansijama, formalnom obrazovanju, dok Strategija konkurentnosti veći fokus ima na identifikaciji potencijala i potreba ciljanih sektora i konkretnih MSP, sa aspekta faktora konkurentnosti kao što su obrazovanje, inovacije, kvalitet, intelektualna svojina, razvoj brenda i informacione tehnologije. U tom smislu, **pojedine aktivnosti definisane Akcionom planom za sprovođenje Strategije konkurentnosti i njihova realizacija su u direktnoj vezi sa sprovođenjem pojedinih aktivnosti utvrđenih Akcionim planom Strategije MSP.**

Akcionim planom sprovođenja Strategije u 2015. godini se vrši operacionalizacija aktivnosti koje na izvršnom nivou treba da doprinesu povećanju konkurentnosti preduzeća i valorizaciji njihovih inovativnih i izvoznih potencijala. S obzirom da ovi vidovi podrške zahtijevaju i značajna finansijska sredstva, planirano je da tokom 2015. godine se realizuju samo one aktivnosti za koje je budžet obezbijeđen u okviru tekućih aktivnosti institucija i uspostavi se osnov za obezbjeđivanje finansijskih sredstava i formiranje budžeta, neophodnog za realizaciju ključnih projekata podsticanja konkurentnosti u narednim godinama.

Direkcija za MSP, pored koordinirajuće uloge u sprovođenju Strategije, od nacionalnog do lokalnog nivoa, ima i značajnu ulogu u direktnom pružanju podrške preduzećima u okviru svojih tekućih aktivnosti i aktivnosti EIICM, kao i kroz mrežu biznis centara na regionalnom i lokalnom nivou, uz saradnju sa pojedinim donatorskim projektima.

Upravljanje realizacijom Akcionog plana za 2015.god. Strategije podsticanja konkurentnosti na mikro nivou podrazumijevala je posvećenost Direkcije i njenu efikasnu i efektivnu saradnju sa svim resornim institucijama javnog i privatnog sektora, od nacionalnog do lokalnog nivoa, uz saradnju sa međunarodnim institucijama i organizacijama.

1. CRNA GORA I ZEMLJE OKRUŽENJA – KONKURENTNOST

Prema Izvještaju o globalnoj konkurentnosti 2015.-2016. Svjetskog ekonomskog foruma, koji je obuhvatio 140 zemlje, Švajcarska je na vrhu rang liste i zadržala titulu najkonkurentnije svjetske privrede sedmu godinu zaredom, zahvaljujući, između ostalog, efikasnosti tržišta rada, inovativnosti i otpornosti na krize i potrese na tržištima. Naučno-istraživačke institucije u Švajcarskoj su u svijetu među najboljim i dobra je saradnja između akademskog i poslovnog sektora, pri čemu kompanije troše velika sredstva na istraživanje i razvoj.

U Izvještaju o globalnoj konkurentnosti 2014-2015. Svjetskog ekonomskog foruma nalaze se četiri zemlje manje u odnosu na prošlu godinu, kada ih je bilo 144.

Crna Gora je ocijenjena sa 4.2 poena od mogućih 7 čime je **zauzela 70 mjesto po konkurentnosti ekonomije**. Sa aspekta konkurentnosti zemalja regiona ispred Crne Gore, Svjetski ekonomski forum svrstao je Sloveniju, Mađarsku, Makedoniju, Rumuniju i Bugarsku.

Tabela 1.- Pozicija Crne Gore i zemalja okruženja prema ukupnom broju rangiranih zemalja

Zemlja	Rang 2014-2015	Rang 2014-2015	Rang 2013-2014	Rang 2012-2013	Rang 2011-2012	Rang 2010-2011	Rang 2009-2010	Rang 2008-2009
Rumunija	53.	n/a	76.	78.	77.	67.	64.	68.
Bugarska	54.	54.	57.	62.	74.	71.	76.	76.
Slovenija	59.	70.	62.	56.	57.	45.	37.	42.
Makedonija	60.	63.	73.	80.	79.	79.	84.	89.
Crna Gora	70.	67.	67.	72.	60.	49.	62.	65.
Hrvatska	77.	77.	75.	81.	76.	77.	72.	61.
Albanija	93.	97.	95.	89.	78.	88.	96.	108.
Srbija	94.	94.	101.	95.	95.	96.	93.	85.
BiH	111.	n/a	87.	88.	100.	100.	109.	107.

Upoređujući sa podacima iz Indeksa 2014 – 2015, ove godine evidentiran je pad Crne Gore u sljedećim oblastima: Institucije, Infrastruktura, Zdravstvo i osnovno obrazovanje, Visko obrazovanje i obuka, Efikasnost tržišta roba, Efikasnost tržišta rada, Tehnološka spremnost, Sofisticiranost biznisa, Inovacije. Crna Gora je smještena u „efficiency driven fazu“, što znači da su za nju relevantni indikatori iz Efficiency enhancers grupe (Visoko obrazovanje i obuke, Efikasnost tržišta roba, Efikasnost tržišta rada, Tehnološka spremnost, Finansijsko tržište i Veličina tržišta).

Tabela 2. – Usporedni prikaz indikatora konkurentnosti Crne Gore za period 2012-2015.god.

Opšte karakteristike	2015-2016		2014-2015		2013 - 2014		2012 - 2013	
	Rang (od 140)	Bodovi (od 1-7)	Rang (od 144)	Bodovi (od 1-7)	Rang (od 148)	Bodovi (od 1-7)	Rang (od 142)	Bodovi (od 1-7)
IGK	70	4.2	67	4.2	67	4.2	72	4.1
Osnovni zahtjevi	58	4,7	61	4.7	68	4.6	74	4.5
1. Institucija	70	3,9	59	4.0	52	4.2	44	4.4
2. Infrastruktura	73	4,0	72	4.1	70	4.0	66	4.1
3. Makroekonomska stabilnost	79	4,6	88	4.5	112	4.1	118	3.8
4. Zdravstvo i osnovno obrazovanje	33	6,2	29	6.3	37	6.1	73	5.7
Indikatori efikasnosti	75	4,0	73	4.0	72	4.0	74	4.0
5. Visoko obrazovanje i obuke	54	4,6	51	4.7	50	4.6	51	4.6
6. Efikasnost tržišta roba	70	4,3	69	4.3	64	4.3	48	4.4
7. Efikasnost tržišta rada	74	4,2	65	4.2	58	4.4	93	4.1
8. Finansijsko tržište	44	4,3	56	4.3	49	4.4	40	4.5
9. Tehnološka spremnost	55	4,3	54	4.3	49	4.2	56	4.1
10. Veličina tržišta	131	2,2	134	2.2	135	2.1	130	2.1
Inovacije i sofisticiranost biznisa	86	3,4	77	3.5	70	3.6	69	3.6
11. Sofisticiranost biznisa	102	3,6	97	3.7	89	3.8	76	3.8
12. Inovacije	69	3,3	58	3.4	54	3.4	60	3.3

Izveštaj o globalnoj konkurentnosti pored rangiranja po indikatorima sprovodi anketu u kojoj ispitanici ocjenama od 1-5 ocjenjuju najznačajnije prepreke za obavljanje biznisa u njihovoj zemlji. **Za obavljanje biznisa u Crnoj Gori identifikovane su sljedeće prepreke:** pristup finansijama, korupcija, slaba poslovna etika radne snage, neefikasnost državne administracije, neadekvatna infrastruktura, nedovoljan kapacitet za inovacije, neadekvatna obrazovna struktura radne snage, poreske stope.

Najznačajnije prepreke za obavljanje biznisa	2015-2016	pozicija (od 16)	2014-2015	pozicija (od 16)
Pristup finansiranju	18,0	1	17,8	1
Neefikasnost državne administracije	11,8	2	10.2	4
Neadekvatna infrastruktura	10,1	3	8.6	5
Poreske stope	9,5	4	6.2	8
Korupcija	8,2	5	12.1	2
Slaba poslovna etika radne snage	7,8	6	11.6	3
Neadekvatna obrazovna struktura radne snage	7,2	7	7.1	7
Nedovoljan kapacitet za inovacije	7,0	8	7.2	6
Restriktivni propisi na tržištu rada	5,1	9	5.2	10
Poreska regulativa	5,1	10	3.7	11
Politička nestabilnost	3,8	11	1.2	13
Kriminal i krađe	3,7	12	5.4	9
Devizni propisi	0,9	13	0.9	15
Inflacija	0,9	14	1.2	12
Slabo javno zdravstvo	0,6	15	1.1	14
Nestabilnost vlade	0,3	16	0.6	16

Crna Gora je uključena i u Izveštaj o lakoći poslovanja – Doing Business koji objavljuje Svjetska banka. Svjetska banka objavila je trinaesti po redu Doing Business izvještaj (Izveštaj o lakoći poslovanja) za period jun 2014 – jun 2015. godina, kojim je obuhvaćeno 189 ekonomija.

Crna Gora je, u novom Izveštaju, zauzela 46. mjesto na listi od 189 rangiranih zemalja. Uvažavajući činjenicu da je u ovogodišnjem Izveštaju došlo do promjene metodologije u 7 od ukupno 10 indikatora, i to u oblastima “izdavanja građevinskih dozvola”, “dobijanja električne energije”, “registrowanja nepokretnosti”, “prekogranična trgovina”, “zaštita manjinskih investitora”, “rješavanje problema insolventnosti” i “izvršenja ugovora”, prilikom globalnog rangiranja zemalja u DB2016 došlo je do značajnog pomjeranja. S tim u vezi, prošlogodišnji globalni rang, u kojem je Crna Gora zauzela 36. mjesto, revidiran je tako da je, po novoj metodologiji za period jun 2013 – jun 2014. godina, našoj zemlji dodijeljeno 47. mjesto. Dakle, Crna Gora je, u odnosu na prošlu godinu, napredovala u globalnom rangu za 1 mjesto, zauzevši 46. poziciju u ovogodišnjem Izveštaju.

Promjena u metodologiji ima za cilj širenje obima seta indikatora koji, prije svega, mjere efikasnost transakcije ili usluga, tako da pokrivaju i aspekte kvaliteta tog servisa, kao i širenje obima seta indikatora, koji već mjere neke aspekte kvaliteta propisa, tako da uključuju i nedavne dobre prakse u obuhvaćenim oblastima. Naime, novu metodologiju karakteriše rangiranje lakoće poslovanja koje se vrši u odnosu na zemlje koje su ocijenjene kao najbolje prakse u pojedinim oblastima (distance to frontier score). Dosadašnje rangiranje se vršilo u odnosu na prosječni rezultat različitih zemalja u okviru pojedinačnih oblasti.

Napredak Crne Gore, prepoznat u najnovijem Izveštaju ostvaren je, prije svega, zahvaljujući reformama ostvarenim u oblastima “izdavanja građevinskih dozvola” i “plaćanja poreza”.

U oblasti "izdavanja građevinskih dozvola", Crna Gora je ostvarila napredak za 11 mjesta, zauzimajući 91. mjesto na globalnom rangju, i to prvenstveno zbog aktivnosti koje su preduzete u dijelu skraćenja trajanja postupka (sa 158 na 154 dana) i smanjenja troškova. Istovremeno, napominjemo da je kod ovog indikatora u ovogodišnjem Izvještaju uveden novi podindikator koji ocjenjuje kontrolu kvaliteta izgradnje.

U oblasti "plaćanja poreza", Crna Gora je ostvarila napredak za 33 mjesta, zauzimajući 64. mjesto na globalnom rangju. Napredak je prepoznat u dijelu smanjenja procedura (sa 29 na 17), skraćenja trajanja postupka (sa 320 na 314 sati u godini) i smanjenja troškova.

Crna Gora je zadržala prošlogodišnju poziciju u indikatorima "izvršenje ugovora" i "prekogranična trgovina".

Kod indikatora "započinjanje biznisa", Crna Gora je nazadovala za 4 mjesta (sa 55. na 59. mjesto) iako su broj procedura, kao i vrijeme trajanja postupka, ostali isti, dok je napredak prepoznat u dijelu smanjenja troškova (sa 1.6% na 1.4% od dohotka po stanovniku).

Kod indikatora "dobijanja električne energije", Crna Gora je nazadovala za 1 mjesto (sa 162. na 163. mjesto) gdje je evidentirano da je u ovoj oblasti došlo do povećanja broja procedura sa 5 na 7, značajnog povećanja trajanja postupka sa 71 dan na 142 dana, dok je došlo do smanjenja troškova sa 467.9% na 464.8% od dohotka po stanovniku. Istovremeno, napominjemo da je kod ovog indikatora u ovogodišnjem Izvještaju uveden novi podindikator koji ocjenjuje pouzdanost snadbijevanja i transparentnost tarifa.

U oblasti "registracije nepokretnosti", Crna Gora je nazadovala za 2 mjesta, zauzimajući 79. mjesto na globalnom rangju. Iako nije došlo do pozitivne promjene u globalnom rangju, napredak je prepoznat zbog promjene u metodologiji gdje je došlo do uvođenja novog podindikatora koji ocjenjuje kvalitet administracije.

U oblasti "dobijanja kredita", Crna Gora je ostvarila neznatan pad sa 6. na 7. mjesto u globalnom rangju, iako je ostvaren napredak u indeksu o posjedovanju kreditnih informacija.

U oblasti "zaštita manjinskih investitora", Crna Gora je zabilježila pad od 3 mjesta, zauzimajući 36. mjesto. Kod ovog indikatora je došlo do smanjenja relevantnih podindikatora sa 9 na 3.

Kod indikatora "rješavanje problema insolventnosti", Crna Gora je zabilježila pad sa 33. na 36. mjesto, iako je stanje u podindikatorima ostalo nepromijenjeno u odnosu na prošlu godinu. Istovremeno, napominjemo da je broj podindikatora smanjen sa 9 na 4.

Od zemalja u regionu bolje od Crne Gore ove godine rangirane su Makedonija (12), Slovenija (29) i Hrvatska (40), dok su lošije rangirane Srbija (59), Kosovo (66), Bosna i Hercegovina (79) i Albanija (97).

2. SPOLJNOTRGOVINSKA RAZMJENA CRNE GORE ZA PERIOD JAN-OKT.2013.GOD.

Ukupna **spoljnotrgovinska razmjena Crne Gore** za period Januar-Decembar 2015. god. prema konačnim podacima iznosila je **2 158,7 mil.eura** što ukazuje na **rast od 2%** u odnosu na prethodnu godinu.

- **Izvezeno** je robe u vrijednosti od **317,2 mil.eura**, što je **manje za 4,8%** u odnosu na isti period prethodne godine, a
- **uvezeno** za **1 841,5 mil. eura**, što je **više za 3,2%** u odnosu na isti period prethodne godine.
- **Pokrivenost uvoza izvozom** iznosila je **17,2%** i **manja** je u odnosu na pokrivenost u istom periodu prethodne godine, kada je iznosila **18,7%**.

U strukturi izvoza prema klasifikaciji SMTK (Standardnoj međunarodnoj trgovinskoj klasifikaciji) najviše su zastupljeni Proizvodi svrstani po materijalu- sektor 6, u iznosu od 96,5 mil. eura (koju čine: Obojeni metali u iznosu od 69,4 mil.eura i Gvožđe i čelik u iznosu 21 mil. eura). U strukturi uvoza prema klasifikaciji SMTK (Standardnoj međunarodnoj trgovinskoj klasifikaciji) najviše su zastupljeni proizvodi sektora 7 – Mašine i transportni uređaji u iznosu od 408,2 mil. eura (koji čine: Drumska vozila u iznosu od 115,6 mil. eura i Električne mašine, aparati i uređaji u iznosu od 86,9 mil. eura). U izvozu, glavni spoljnotrgovinski partneri, pojedinačno, bili su: Srbija (70,2 mil. eura), Italija (40 mil. eura), Bosna i Hercegovina (29,4 mil. eura). U uvozu, glavni spoljnotrgovinski partneri, pojedinačno, bili su: Srbija (518,4 mil. eura), Kina (189,6 mil. eura) i Bosna i Hercegovina (120 mil. eura). Spoljnotrgovinska razmjena bila je najveća sa potpisnicama CEFTA sporazuma i Evropskom unijom

3. OSTVARENI REZULTATI REALIZACIJE AKCIONOG PLANA ZA 2012.GOD. STRATEGIJE ZA PODSTICANJE KONKURENTNOSTI NA MIKRO NIVOU

Prikaz realizacije definisanih aktivnosti Akcionog plana za 2013.god.Strategije za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou predstavljen je u ovom poglavlju kroz nabranjanje i opisivanje aktivnosti koje se realizuju u kontinuitetu i tako treba da bude i u narednom periodu.

3.1. Prioritet 1: Razvoj postojećih i kreiranje inovativnih industrija/kapaciteta

Crnogorska preduzeća karakteriše nedostatak tehničkih i netehničkih inovacija, ulaganja u istraživanje i razvoj, nedostatak potrebnih znanja i iskustava. Stoga ova mjera ima za cilj podizanje svijesti o značaju kulture inovativnosti, zatim stvaranje inovativnih dostignuća kroz međustobno povezivanje MSP sa tehnološkim parkovima, centrima znanja - uspjehnosti, uspostavljanje sistema finansijske podrške, kao i kreiranje uslova za internacionalizaciju poslovnih inovacija.

Crna Gora je polovinom 2014. godi ne pristupila programu Evropske unije COSME za konkurentnost malih i srednjih preduzeća, čime je Crnoj Gori omogućeno da na ravnopravnoj osnovi sa državama članicama EU koristi raspoloživa sredstava iz ovog programa. Cilj **COSME programa**, sa budžetom od 2,3 milijarde eura, jeste da se unaprijedi konkurentnost i održivost malih i srednjih preduzeća, promovirajući preduzetničku kulturu, rast i razvoj sektora MSP, što će biti sprovedeno kroz 4 komponente programa: pristup finansijama za MSP, pristup

tržištima, unutar Unije i šire, poslovno okruženje za biznis, promocija preduzetništva i preduzetničke kulture. U cilju upoznavanja sa uslovima i procedurama za učešće u COSME programu, Direkcija za razvoj MSP – EEN organizovala je dvodnevnu informativnu radionicu, gdje su i nadležni predstavnici Evropske komisije – Generalnog direktorata za unutrašnje tržište, industriju, preduzetništvo i mala i srednja preduzeća, Evropskog investicionog fonda, i angažovani eksperti, predstavili su potencijalnim korisnicima instrumente COSME programa. U toku 2015.god. od strane Ministarstva nauke izrađen je **prijedlog Zakona u inovativnoj djelatnosti** u 2015.god. Usvajanjem Zakona uređuje se organizacija, uslovi i način finansiranja inovativne djelatnosti u Crnoj Gori, na način koji omogućava da inovacije postanu stub razvoja dinamičnog i relevantnog okruženja za razvoj nauke i istraživanja. Stvoreni su uslovi za kreiranje strateškog okvira za inovacije u Crnoj Gori.

U okviru Eureka projekata uspostavljena su partnerstva van granica Crne Gore, čime je zagarantovan transfer znanja i otvorena mogućnost stvaranja partnerstava za neke druge programe i projekte, čime će se pojačati učešće MSP.

U okviru tradicijskog festivala **Otvoreni dani nauke**, organizovan događaj „Nauka, biznis, inovacije”, koji je bio podjeljen u 2 panela: „Kreiranje parkova i inkubatora” i „Od ideje do tržišta”.

Uspostavljen je **Centar izvrsnosti**, uspješno završena prva godina, i otpočela druga godina na realizaciji projekta BIO-ICT.

Vlada Crne Gore je u julu 2015. godine usvojila Informaciju o **Jedinstvenom informacionom sistemu za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave** i prihvatila Sporazum o zajedničkom finansiranju projekta između državnih organa i organa državne uprave između Programa Ujedinjenih nacija za razvoj i Vlade Crne Gore. Na portalu eUprave **uspostavljeno 127 servisa** za 27 državnih institucija. U pripremi su još 16 servisa. U sklopu aktivnosti na podizanju digitalne pismenosti neprekidno se sprovode akcije kao što su: eSkills week, ECDL karavan, organizovano testiranje učenika u osnovnim i srednjim školama, besplatna testiranja na portalu eUprava, međunarodni dan djevojčica u ICT i sl.

Povezivanje u klaster je opšteprihvaćen, efikasan instrument jačanja konkurentnosti preduzeća i njihovog osposobljavanja da proizvode i plasiraju robe i usluge kojima će ostvarivati prihode na domaćem i međunarodnom tržištu. Za **razvoj klastera u Crnoj Gori** neophodna je edukacija ljudi i identifikovanje zajedničkih interesa preduzeća te institucija da bi prepoznali benefite ovog vida udruživanja. U 2015.god. organizovani su brojni događaji i okrugli stolovi, od kojih se ističe „Klasteri – put ekonomskih integracija u CEFTA regionu”. UNIDO je u našoj zemlji identifikovao 63 potencijalna klastera, najviše u poljoprivredi, gdje su podržali četiri, za koje su napravljeni akcioni planovi razvoja. Klasterima maslinovog ulja i vina su završene web prezentacije, dok su za ostale u izradi. Ministarstvo ekonomije je raspisalo Javni poziv za učešće u „Programu podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori do kraja 2016. godine” za 2015. godinu. Cilj Programa je finansijska podrška za preduzetnike, mikro, mala i srednja privredna društva u stopostotnom privatnom vlasništvu koji su dio klastera, radi prevazilaženja „uskih grla” u poslovanju.

Ostvareni rezultati:

- Realizovan Program podsticanja razvoja klastera u Crnoj Gori, za 2015.god.
- izrađen je prijedlog Zakona u inovativnoj djelatnosti u 2015.god.
- Uspješno promovisan COSME progra
- Nastavljen rad prvog Centra uspješnosti „BIO-ICT” u Crnoj Gori
- Organizovane brojne promotivne aktivnosti: festival „Otvoreni dani nauke”, konferencije, okrugli stolovi, seminari

3.2. Prioritet 2: Jačanje izvoznih performansi preduzeća

Tehnološki nivo većeg dijela izvoza Crne Gore nije prilagođen snažnoj konkurenciji na međunarodnom tržištu, a djelovanje necjenovnih faktora konkurentnosti (npr. primjena standarda kvaliteta) još uvijek nije posato bitan činilac izvoznog uspjeha. Stoga neophodno je raditi na povećanju proizvoda veće finalne vrijednosti kroz primjenu znanja i inovacija u razvoju proizvoda, primjenu odgovarajućeg dizajna, uvođenju standarda kvaliteta. Uz adekvatnu analizu tržišta ovakvi proizvodi mogu lako naći svoje mjesto na međunarodnom tržištu.

U cilju jačanja konkurentnosti i izvoznih performansi preduzeća organizovali su se brojni edukativni seminari u cilju osposobljavanja menadžmenta firmi za potpunije razumijevanje i primjenu metoda i mehanizama koje nužno iziskuje savremeno poslovanje:

- Realizovano 6 ciklusa edukacije sa učešćem 140 MSP na teme: marketing i brendiranje, socijalno preduzetništvo, uvođenje standarda kvaliteta, mentoring usluge, prava intelektualne svojine sposobnosti prodaje i prezentovanja, itd.
- Realizovano je 27 obuka (17 seminara, 4 obuke, 6 prezentacija) sa 944 polaznika.
- Organizovano je 29 okruglih stolova i konferencija sa 1742 učesnika.

U dijelu mapiranja procedura za uvoz i izvoz, izrađeno je Uputstvo o izmjeni SSP između EU i Albanije. U U navedenom sporazumu izmijenjen je protokol o pravilima porijekla i metodama administrativne saradnje na način što je uspostavljena pravna veza sa PEM Konvencijom. Izrađena uputstva za povraćaj po svakom osnovu za povraćaj akcize. Završen Vodič za sajmove u CEFTA regionu za 2015. godinu.

Realizovano je 32 granta u okviru EBRD BAS projekata, za unaprijedjenje poslovanja preduzeća i njihovih performansi i posljedično povećanje prometa i broja zaposlenih.

Podrška internacionalizaciji MSP, ostvaruje se kroz sprovedene aktivnosti Evropskog informativnog i inovativnog centra (EIICM).

Obezbjedena je podrška u organizaciji poslovnih misija preduzeća i posredničkih manifestacija, održani su direktni sastanci sa MSP, obezbijedene informacije i savjeti MSP o EU temama i primjerima dobre prakse, organizovani su promotivni skupovi, dostupnost informacijama obezbijedena putem štampanih i elektronskih newsletter-a i informativnih brošura, novog web site-a, itd.

Uspostavljen registar konsultanata za sisteme kvaliteta. U toku je izrada registra sertifikovanih organizacija za sisteme kvaliteta i registar sertifikacionih tijela u CG.

U toku 2015. God. 15 preduzeća primilo mentoring usluge sa teritorije Podgorice, Bara, Cetinja, Budve, Bijelog Polja i Nikšića u trajanju od 50 sati po klijentu.

U crnogorskoj poljoprivredi i prerađivačkoj industriji zabilježen je napredak u pravcu uspostavljanja savremenih sistema politike kvaliteta, ali su za jačanje konkurentnosti potrebna dalja ulaganja. Viši kvalitet moguće je postizati garantovanjem dodatnih elemenata od različitih oblika zaštite geografskog porijekla i geografskih oznaka, pa sve do organskih proizvoda. Ti sistemi su pod posebnom zvaničnom zaštitom i nadzorom. Kvalitetan proizvod treba da je praćen i adekvatnim marketingom. Informacije o visokom kvalitetu proizvoda mogu dodatno privući potrošača.

U cilju promocije standarda i kvaliteta proizvoda i usluga realizovane su sljedeće aktivnosti:

Za razvoj i planiranje izvoznog poslovanja od ključne važnosti su raspoložive informacije na osnovu kojih preduzeća donose ili zasnivaju svoje odluke. Imajući u vidu da je iz dana u dan sve više crnogorskih preduzeća okrenuto poslovanju na tržištima van Crne Gore o kojima nijesu dovoljno obaviještena, Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća nastavila je pružanje usluga u okviru **Tržišno Informativnog Servisa**. Kroz usluge Tržišno Informativnog Servisa, crnogorske kompanije mogu dobiti informacionu podršku u vidu obezbjeđenja pouzdanih informacija koje će menadžmentu preduzeća pomoći u donošenju boljih odluka vezanih za sve segmente izvoza. U toku 2015.god. primljeno je i obrađeno ukupno 70 zahtjeva za informacijama o stranim tržištima.

Kako bi se unaprijedio nivo znanja i informisanost preduzeća o mogućnostima izvoza i nastupa na stranim tržištima, izrađeno je 30 opštih pregleda tržišta (Srbija, BiH, Hrvatska, Poljska, Izrael, Ujedinjeni Arapski Emirati, Rumunija, Mađarska, Turska, Njemačka, Grčka, Kosovo, Bugarska, Austrija, Ukrajina, Portugal, Makedonija, Novi Zeland, Albanija, Kina, Letonija, Španija, Kanada, Slovenija, Italija, Francuska, Monako, Šri Lanka, Lihtenštajn, Azerbejdžan),

Istovremeno, crnogorski izvoznici se putem **CEFTA trade portala** mogu svakodnevno informisati o legislativi i pravilima koja se odnose na trgovinu u regionu.

Ostvareni rezultati:

- Mapirane procedure za uvoz i izvoz.
- Organizovane obuke za mala i srednja preduzeća na teme: uvođenje standarda, prava intelektualne svojine, žensko preduzetništvo, društvena odgovornost, preduzetništvo kao ključna kompetencija, mentoring, turizam i poljoprivreda.
- Kontinuirano pružanje usluga informisanja o inostranim tržištima kroz Tržišno Informativni Servis;
- Unaprijeđen nivo znanja i informisanost preduzeća o mogućnostima izvoza kroz izrađenje studije istraživanja tržišta;
- Kontinuirano ažuriranje i unaprijeđenje CEFTA portala;

3.3. Prioritet 3: Promocija crnogorskih potencijala

Promocija privrednih potencijala zemlje pruža odličnu priliku za razvoj saradnje između preduzeća iz različitih zemalja, a istovremeno predstavlja platformu za razmjenu ideja, kao i mogućnosti za privlačenje stranih investicija i unaprijeđenje trgovinske razmjene.

U 2015.god., Direkcija za razvoj malih i srednjih preduzeća, Privredna komora Crne Gore i Unija poslodavaca nastavile su sa promocijom crnogorskih potencijala u inostranstvu, kao i organizovanjem poslovnih susreta. Organizovane su sljedeće sajamske manifestacije:

U okviru Jadranskog sajma u Budvi organizovani su međunarodni poslovni susreti-B2B@AdriaFair, na kojima je učestvovalo 28 predstavnika MSP iz regiona. CEFTA zemlje potpisnice preuzele su održavanje CEFTA Trade Portala koji pruža relevantne informacije o legislativi koja se odnosi na trgovinu u regionu. Urađen je promotivni materijal za potrebe MSP od strane više institucija. Obogaćena je turistička ponuda koja ima uticaj na razvoj i rast MSP sektora putem brojnih aktivnosti nacionalnim parkovima". Organizovani su specijalizovani treninzi u oblasti izvoznog poslovanja (standardi, prava intelektualne svojine, itd).

Ostvareni rezultati:

- Nastavak promocije crnogorskih preduzeća na specijalizovanim sajmovima u zemlji i inostranstvu;
- Povezivanje preduzeća sa potencijalnim inostranim preduzećima kroz organizaciju poslovnih susreta, poslovnih foruma, organizovanje studijskih posjeta;

4. OSTVARENI EFEKTI REALIZACIJE STRATEGIJE ZA PODSTICANJE KONKURENTNOSTI NA MIRKO NIVOU

Implementacijom planiranih aktivnosti omogućeno je ostvarivanje sledećih ključnih efekata:

- Pojačana svjesnost MSP o potrebi korišćenja konsultantskih usluga;
- Nastavljen rad prvog centra uspjehnosti u Crnoj Gori
- Preduzeća upoznata sa potencijalnim šansama na određenim ciljnim tržištima;
- Unaprijeđeno povezivanje poslovnih subjekata iz Crne Gore i inostranstva i intenziviranja njihove saradnje;
- Mapirane procedure za izvoz i uvoz

5. ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Prikaz realizacije definisanih prioriteta upućuju na zaključak da je u izvještajnom periodu rađeno na velikom broju aktivnosti i da je napravljen zadovoljavajući efekat na unaprijeđenje podrške izvozno orijentisanim preduzećim i jačanju njihove konkurentnosti. Važno je napomenuti da u 2015.god. nije bilo obezbjeđeno dovoljno sredstava za realizaciju mjera i aktivnosti koje doprinose jačanje konkurentnosti preduzeća.

Preporuke:

Nalazi i preporuke ovog Izvještaja, čine osnov za sprovođenje daljih aktivnosti na polju podsticanja konkurentnosti na mikro nivou. U razmatranje takođe treba uzeti u obzir i SBA Izvještaj o ostvarenom napretku u ovoj oblasti. U koncipiranju preporuka za naredni period korišćeni su sljedeći kriterijumi:

- Nivo ostvarenja Akcionog plana za 2015.god. Strategije za podsticanje konkurentnosti na mikro nivou
- Preporuke SBA dokumenta o ostvarenom napretku u ovoj oblasti
- Izvještaj o globalnoj konkurentnosti po indikatorima i faktorima koji se odnose na mikro nivo: veličina tržišta, inovativnost i sofisticiranost biznisa

Na tim osnovama, u narednom periodu mjere podrške trebaju biti usmjerene na:

- Unaprijeđenje promotivnih aktivnosti MSP na ciljnim tržištima;
- Nastavak aktivnosti na formiranju klastera i pružanje podrške preduzećima za udruživanje u klastere;
- Kreiranje podrške za uvođenje inovativnih aktivnosti u preduzećima kroz vaučerske šeme
- Kreiranje podrške promocije preduzeća na ino tržištima kroz grant šeme
- Nastavak promocije primjene standarda kod MSP i sprovođenje programa finansijske podrške subvencioniranja dijela troškova uvođenja standarda kvaliteta u pojedinim sektorima MSP;
- Nastavak usaglašavanja standarda kvaliteta sa propisima i standardima EU;
- Razrada specijalizovanih obuka i savjetodavnih usluga kreiranih po zahtjevu i potrebama MSP;
- Podsticanje preduzeća za upotrebu prava intelektualne svojine (primjenu žiga, oznake geografskog porijekla, dizajna, itd.);
- Uspostavljanje centralizovanog on-line portala za mala i srednja preduzeća;
- Promocija izvoznih i inovativnih potencijala MSP kroz mrežu diplomatskih predstvištva, kao i kroz specijalizovane sajmove turizma, poljoprivrede, građevinarstva, energetike, drvoprerade.